

Лариса ШЕВЦОВА

кандидат педагогічних наук, доцент

викладач української мови та літератури

ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Бурхливий розвиток нашого суспільства стає викликом для сучасників. Кожен студент повинен уміти розбиратись у мінливому інформаційному просторі інтернету, використовувати його можливості для навчального процесу. Перед викладачем постає питання не лише самому зорієнтуватись у надзвичайно об'ємному потоці інформації, а й навчити цього студентів. Сьогодні багато лінгвометодичних праць (автори О. Горошкіна, Р. Дружененко, В. Іванов, Г. Корицька, В. Кухаренко, Л. Мацько, М. Пентилюк та інші науковці) різною мірою торкаються питання використання джерел у навчанні української мови. Важливо максимально задіяти можливості інформаційного інтернет-простору для підвищення фахового рівня студентів, здобування нових знань. Тому виникає питання необхідності навчити студентів розрізняти інформацію, відрізняти корисну від шкідливої, адже інтернет здійснює величезний психологічний вплив на користувача. З цією метою слід розглянути деякі положення.

Виходимо з того, що психологічний вплив – це дія на психічний стан, почуття, думки і вчинки інших людей за допомогою психологічних засобів: вербальних, паралінгвістичних, невербальних (М. Обозов, Е. Сидоренко, С. Кара-Мурза та ін.) [4]. Більшість видів впливу може мати як конструктивний, так і деструктивний характер, залежно від цілей партнерів і особливостей ситуації, тому вони мають абівалентний характер (Н. Гришина, Н. Гребінь). Психологічно конструктивний вплив не повинен бути руйнівним для осіб, що беруть участь у взаємодії; бути психологічно коректним і задовольняти потреби сторін (Е. Сидоренко, В. Татенко) [5]. Ці положення слід урахувати в процесі

визначення чинників впливу інформаційного простору на студента. Однак великого значення надається саморозвитку особистості, формуванню в неї вміння користуватися набутими знаннями, оскільки виникає нова для традиційного навчання проблема - неспроможність відфільтрувати неправдиву інформацію від корисної. Стрімкий розвиток науково-технічного процесу змушує особистість постійно здійснювати самоосвіту, адже за останні тридцять років кількість різної інформації різко зростає. У зв'язку з цим можемо назвати основні етапи розвитку інформаційного простору. Так, у 60-х роках ХХ ст. з'явився інтернет, за ним електронна пошта, у 1998 р. виник Google, у 2004 р. увійшов у користування Facebook, у 2005 р. - YouTube, а у 2010 р. – Instagram, з 2015 р. використовується віртуальна (додана) реальність [1]. Для того, щоб зорієнтуватися у надзвичайно великій кількості інформації, слід ураховувати ряд чинників.

Говоримо передусім про можливість «відфільтрувати» отриманий навчальний матеріал з погляду доцільності його використання у вивченні української мови. Відтак слід орієнтуватись на певні положення (стандарти) інфо-медійної грамотності, що допоможуть студентам дібрати необхідне. Чітке розуміння того, на чому слід зосередити увагу, допоможе зекономити час, побачити суть наукового питання.

Велике значення має дотримання стандартів подання інформації: її точності, достовірності, повноти, відокремлення фактів від суджень тощо [1]. Для цього, крім іншого, слід навчитися бачити ознаки так званої джинси (неправдивої інформації): матеріал не містить у собі інформаційного змісту, наявне дослівне повторення матеріалу в кількох статтях, стиль та мова матеріалу не характерні для цього джерела інформації та ін.

Для вивчення деяких мовленнєвих питань (наприклад, аналіз тез і аргументів, вміння складати план, наводити докази та ін.) необхідно навчити студентів аналізувати фактичний матеріал. Відокремлення фактів від суджень спирається на відповідність певним критеріям. Факти містять цифри, дати, події, статистику, докази, досягнення. Натомість судження передають чийсь думки,

розмірковування, відчуття, надії, сподівання. Факти мають об'єктивне значення, а судження суб'єктивне (передають точку зору людини). Факти можна перевірити, а судження ні. Факти є незмінними після того, як відбулися. Судження може змінюватися залежно від настрою, мети або кількості нових фактів. Для повідомлення фактів використовуються форми дієслів *бути, показувати, демонструвати, доводити*. Для повідомлення суджень часто використовують дієслова *думати, вважати, припускати, відчувати, сподіватися* тощо. Факти сприймаються самі по собі, незалежно від того, хто їх повідомив. Судження ж зазвичай сприймаються невідривно від людини, яка їх повідомила. В медіапросторі факти подаються в рубриках «Новини», «Події», «Розслідування», а судження наводяться в рубриках «Думка», «Редакторська колонка». Однак цим не обмежується визначення достовірності інформації. Серед фактів важливо розрізняти доведені, а також такі, що вимагають перевірки, і такі, що подають неправду, представлену як факт (фейк). У судженнях розрізняють думку (судження, базоване на фактах), погляд або переконання (судження, засноване на вірі, моралі або цінностях), упередження (думку на підставі недостатніх або не повністю досліджених доказів).

Окрім того, студенти постійно черпають та поширюють інформацію у соціальних мережах. Говоримо не лише про особисте спілкування (хоча воно теж потребує постійного вдосконалення), а вивчення та поширення наукової інформації (наприклад, даних соціальних опитувань, цитат учених-класиків тощо для написання творів-роздумів). Важливе значення для спілкування має дотримання етики у користуванні соцмережами. З цього погляду слід навчити студентів проаналізувати свої сторінки у соцмережі за параметрами: наявність інформації конфіденційного характеру, яку не повинні знати сторонні люди; надійність паролів у вашій сторінки (з метою запобігти небажаному втручання інших осіб у ваше спілкування); наявність записів, що можуть образити честь і гідність іншої людини; наявність інформації, що може бути неправдивою, але її перепостили не думаючи, без перевірки. Важливе значення має й мова спілкування та подання інформації, культура мовлення студентів.

Викладачі та студенти постійно працюють з науковою інформацією в інтернеті, здобувають нові знання. Для цього слід зорієнтуватись у використанні контенту. На сьогодні розрізняють шість основних типів контенту: інформування, судження, рекламу, соціальну рекламу, PR, пропаганду [1]. У процесі навчання української мови частіше використовують інформування, а не судження (для пояснення нового матеріалу, ілюстрації мовних явищ тощо). З метою інформування використовують факти. Судження, наведені у навчальному матеріалі, висловлені іншим мовцем, не є думкою автора. Інформування розвиває допитливість, інтерес, допомагає здобувати нові знання. Це досягається завдяки опису мовних явищ, відображенню, порівнянню (наприклад, таблиці, схеми, презентації тощо). Усе це важливо знати, щоб уміти побачити правдивість і достовірність отриманої наукової інформації.

Завдання викладача української мови полягає у тому, щоб навчити студентів бачити названі вище особливості у пропонованому для вивчення української мови матеріалі. Слід зорієнтувати студентів на використання матеріалу з відомих мовних сайтів, як-от: лінгвістичний портал (www.mova.info), нова мова (www.novamova.com.ua), мова – ДНК нації (www.ukr-mova.in.ua), освіта (www.zno.osvita.ua) та ряду інших. На сьогодні існує велика кількість мовних тренажерів, пов'язаних з різними розділами української мови (наприклад, тренажер з правопису української мови – webpen.com.ua, ЗНО клуб - znoclub.com, центр культури української мови - centrkumblogspot.com та ін.), платних і вільних у користуванні. Всі вони покликані покращити мовну підготовку студентів, дати можливість повторити пройдений матеріал. Важливу роль відіграють і електронні довідники з української мови, розміщення наукових статей мовного характеру. Нагадаємо, що під час дистанційного навчання інтернет відіграє неоціненну роль. Це стосується перегляду матеріалів у YouTube, використання можливостей Skype, Zoom, Google Meet та інших платформ з навчальною метою. У сучасних умовах викладачі використовують цифрові інструменти для дистанційного та змішаного навчання. Зокрема, під час розробки тестів та інтерактивних вправ рекомендуємо використовувати Blooket

(www.blooket.com), Classtime (www.classtime.com), Kahoot (www.kahoot.com), Wordwall (www.wordwall.net), для створення інтерактивних карток можна застосовувати Boom cards (www.boomlearning.com), Quizlet (www.quizlet.com), для створення інтерактивних ігор рекомендуємо використовувати Baamboozle (www.baamboozle.com), H5P (www.h5p.org), LearningApps (www.learningapps.org) та ін.

Активну роль у навчанні студентів української мови відіграють електронні підручники та посібники. На думку методистів (Н. Голуб, О. Горошкіна та інших) [2; 3] до найбільш важливих критеріїв їхнього добору слід віднести відповідність інноваційним ознакам:

- 1)мотивування життєвої доцільності кожної мовної і соціокультурної теми;
- 2)обов'язковість оргдіяльнісних компонентів (цілевизначення, планування, припущення (гіпотеза) й рефлексія), що формують навички організовувати освітню діяльність, прогнозувати результати й контролювати себе;
- 3)форма подання матеріалу;
- 4)вивчення матеріалу мовної змістової лінії на текстовій основі;
- 5)наявність прийомів активізації самостійної роботи студентів;
- 6)система вправ спрямована на формування вмінь та навичок, передбачених чинною програмою;
- 7)завдання спрямовані на формування оргдіяльнісних (регулятивних), загальнонавчальних, логічних, комунікативних умінь;
- 8)для виконання завдань передбачено різні форми діяльності (колективну, парну, індивідуальну);
- 9)зміст текстів і речень актуалізовано за допомогою завдань;
- 10)мінімізовано завдання репродуктивного характеру;
- 11)наявні різнорівневі завдання і вправи;
- 12)забезпечено право учнів на вибір завдань (вибір текстів, домашньої роботи) [2, с.42].

Цим перелік використання інформаційного простору у навчанні української мови не вичерпується.

Сучасні досягнення науково-технічного прогресу створюють широкі можливості для здобування знань з української мови на теренах інтернету. Студенту не потрібно витратити багато часу на пошук навчального мовного матеріалу в бібліотеці або книжковому магазині (хоча й далі важливу роль відіграє друкована продукція), натомість хороший інструктаж з боку викладача допоможе швидко підвищити рівень знань, зосередити увагу на дійсно важливому матеріалі. Разом з тим, не відкидається і роль самоосвіти в інтернеті. Тому важливого значення надається саморозвитку особистості студента, його вмінню знаходити необхідний матеріал з української мови.

Думається, що ми знаходимося лише на початку активного застосування інформаційних мереж у навчанні української мови. Слід очікувати інтенсивнішого використання можливостей віртуального простору в оволодінні мовою, з'являться нові форми роботи, а метою викладача залишиться керувати навчальним процесом, зорієнтувати студента у доборі правильної інформації.

Список використаних джерел

1. Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність. Зимової школи: матеріали. Київ: IREX, 2019. 98 с.

2. Голуб Н. Підручник як засіб реалізації завдань компетентнісного навчання української мови учнів ліцею. *Книга в академічному дискурсі: філологічний, методичний та мистецтвознавчий аспекти*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2018. С. 40-46.

3. Горошкіна О. Функції підручника української мови в компетентнісній парадигмі. *Studia Ukrainika Posnaniensia*. 2019. №1. С.93-102.

4. Кара-Мурза С.Г. Маніпуляція свідомістю. Навчальний посібник. Видання друге. Київ: Оріони, 2006. 528 с.

5. Татенко В.О. Соціальна психологія впливу. Монографія. Київ: Міленіум, 2008. 216 с.